

Структура теорії галузевого управління має включати такі розділи: загальна теорія управління, в тому числі теорія інформації та інформатизації управління; теорія дослідження дій (методологія підготовки рішень), як загальних, так і часткових; теорія алгоритмів або теорія логіко-математичного моделювання, яке відноситься до підготовки і реалізації рішень; теорія технічних засобів управління, включаючи й обчислювальні машини.

Специфіка комплексної науки галузевого управління полягає в тому, що вона не «відхиляє» ті чи інші аспекти управління, а вивчає закономірності організації й функціонування системи управління як єдиного цілого, закономірності складної, багатовимірної управлінської діяльності. Взаємодіючи з іншими науками, вона забезпечує інтегральний підхід до дослідження управлінської практики.

Література

1. Бойделл Т. Как улучшить управление организацией: Пособие для руководителя /Т. Бойделл Т. – М.: АО "ИНФРА-М" – АОЗТ "Премьер", 1995. – 204 с.
2. Витке Н.А. Организация управления и индустриальное развитие. - М., 1925. - 268 с.
3. Вудкок М., Френсис Д. Раскрепощенный менеджер. Для руководителя-практика: Пер. с англ. – М.: Дело, 1991. – 320с.
4. Гольцев В. Учение об управлении // Юридический вестник - СПб., 1880. - № 6. - С. 263.
5. История менеджмента / Под ред. Д.В. Валового. - М.: ИНФРА-М.1997.- 210 с.
6. Кнорринг В.И. Искусство управления: Учебник / В.И.Кнорринг. - М.: Издательство БЕК, 1997. - 288 с.
7. Маслов В.И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ: Учеб.пособие / В.И. Маслов. – К.: МНО УССР, 1990. – 259 с.
8. Мескон М.Х., Альберт М., Хедрури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. М.: Дело. 1998. – 800 с.
9. Организация управления общественным производством / Под ред. Г.Х. Попова. - М., 1984. - 250 с.
10. Основы менеджмента. / В.Р. Веснин. - М.: "ГНОМ-пресс" при сод. Т.Д. "Елит-2000", 1999. – 440 с.
11. Пригожин И.Я. Природа, наука и новая рациональность / И.Я. Пригожин Философия и жизнь. - 1991. - № 7. - С. 31 - 36.
12. Тейлор Фредерик Уинслоу. Принципы научного менеджмента. – М.: Контролинг, 1991. – 104 с.
13. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент: Учебное пособие / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997. - 304 с.

УДК 378.1

Парфенюк Т.Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, аспірант кафедри педагогіки

ЗАГАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН В СИСТЕМІ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ

Розглядаються теоретичний і практичний аспекти аналізу ринково-орієнтованих реформ освіти в Австралії.

Ключові слова: реформа освіти, теоретичний і практичний підходи аналізу реформ освіти, "менеджералізм"

Рассматриваются теоретический и практический аспекты анализа рыночно-ориентированных реформ образования в Австралии.

Ключевые слова: реформа образования, теоретический и практический подходы анализа реформ образования, "менеджерализм"

It is examined the theoretical and practical aspects of the market-oriented reforms of education in Australia.

Key words: *educational reform, theoretical and practical approaches of the analysis of education reform, "managerialism"*

Актуальність дослідження. Переорієнтація освіти на її конкурентоспроможність, спрямованість на вивчення цілісної картини змін, формування системного мислення відбувається через радикальне вивчення конкретних передумов розвитку освіти та їх змісту. Ці процеси торкнулися, в першу чергу, переорієнтації системи освіти на нові, більш сучасніші вимоги. Починаючи з 90-х років ХХ ст. в науковій літературі з'являються такі поняття – "реформаційний процес", "ринково-орієнтована реформа". Проте виникає проблема щодо їх змістовного наповнення.

Метою статті є визначення місця загальних передумов реформаційного процесу освіти Австралії, які стали теоретичним і практичним аспектами аналізу ринково-орієнтованих реформ, визначення їх функціонального призначення.

Для вивчення теоретичних та практичних аспектів аналізу ринково-орієнтованих реформ важливе значення мають праці з теоретичних питань сучасної освіти Ш. Гевіртца, Ж. Гласса, М. Епла.

Реформаційні рухи в Австралійській державній освіті були викликані несприятливими обставинами у сфері освіти на початку ХХІ століття. Саме тому, освітні діячі для розв'язання цієї проблеми запропонували для обговорення три конкуруючі концепції освітньої реформи – "Есенсіалізм", "Прогресивізм" та "Холізм".

"Есенсіалізм" (сутність) (за словником: "доктрина, згідно якої система освіти повинна зосередитися на навчанні основних навичок і заохоченні інтелектуального самовираження" [1; с. 154]. Для есенсіалістів філософія освіти і політики зосереджується на забезпеченні доступу всіма громадянами до загальної освіти – накопичення загальних знань, навичок і цінностей, які використовують протягом усього життя. Студенти мають накопичувати базу знань, формувати основні та пізнавальні навички, щоб вести інтелектуально-, морально-, економічно- та соціально-продуктивне життя. Прогрес студента визнається і заохочується на рівні конкурентоздатності. Висококваліфіковані викладачі державних навчальних закладів, як найперші "агенти" освіти, допомагають врахувати індивідуальну зацікавленість кожного студента, поєднуючи її з колективною атмосферою університетського життя. Викладачі мають спрямувати молодь до розуміння гуманності і до найоптимальніших методів формування власного світогляду на основі формальної логіки, критичного мислення. Для цього, в першу чергу, потрібно звернути увагу на розвиток потреб, здібностей та зацікавленості "споживача" в окремих сферах майбутньої діяльності. Таким чином, якщо всі будуть мати доступ до існуючих освітніх традицій, то студенти зможуть випробовувати та проаналізувати сенс загальної мети та соціальної єдності для реалізації своїх досягнень на ринку праці в майбутньому [1; с. 163].

Сучасні Есенсіалісти критично ставляться до більшості аспектів діяльності навчального закладу. На їх думку завдання освітньої реформи і процес її здійснення відображають загальні вимоги щодо досягнення студентами високих результатів в навчанні, а викладачами – професійного кваліфікаційного рівня. Це очевидно з огляду суттєвих невідповідностей на рівні вимог до держстандартів.

Зокрема це: поява національної програми навчання, де робиться наголос на “культуру слова”, “здібності кількісного та наукового мислення”; збільшення кількості студентів, навчальних закладів; зміцнення місцевої і регіональної відповідальності за навчальний процес, коли робиться акцент на стандартизовані вступні випробування; розширення вибору навчальних закладів, в яких робиться наголос на прозорість реєстрації, статут навчальних закладів та домашнє навчання; підтримка процесу навчання освітніми і економічними цілями, де зосереджується увага на готовності щодо надання роботи і відповідності вимогам споживачів освітніх послуг [7; с. 238].

«Прогресивні педагоги», тобто прихильники **“Прогресивізму”**, які не бажають зупинитися на досягнутому, продовжують досліджувати поняття доступу до індивідуального, особистісного навчання і працюють над розширенням соціальних прав студентів (робиться наголос на цивільні права) та соціальних змін (робиться наголос на освітню, економічну і політичну справедливість). Прогресивісти підкреслюють важливість таких ідей як романтизм, гуманізм, прагматизм і соціальний конструктивізм. Згідно з їх поглядами, освіта зберігає право особистості на індивідуальність, але обов'язковим елементом, що має на меті розширення власної неповторної ідентичності, залишається підвищення сенсу соціальної відповідальності. Визначення цінності знань поширюється на інтелектуальні пріоритети Есенсіалістів, аби наголосити на доцільності тих завдань навчання, які дійсно політично спрямовані [3; с. 260].

Таким чином, знання визнаються як форма влади. Студентів заохочують набувати знання аби розширити свої інтелектуальні та пізнавальні навички, тим самим соціально захистити себе. “Прогресивний викладач” направляє студентів і веде їх через кваліфікаційний, спеціально спланований шлях, через педагогічно і психологічно аргументовані і спроектовані напрями навчання. Знання ціниться і розкриває специфічні здібності окремої людини в окремих соціальних ситуаціях. Виходячи з цих міркувань поточна прогресивна реформа має включати в себе:

- справедливіше фінансування навчального закладу, наприклад, за рахунок збільшення державних і федеральних грошових надходжень, зменшення податку на нерухоме майно;

- розподіл прав через децентралізацію, тобто перехід управління на місцевий рівень, підтримування статуту навчального закладу;

- мультикультурну, двомовну, справедливу, навчальну програму, що відповідає академічним і соціальним вимогам;

- посилення зв'язків між навчальними закладами і громадами, на основі створення можливостей вчитися надавати послуги, співпрацювати з громадськими об'єднаннями;

- навчання студентів демократичному мисленню і соціальній активності за рахунок впровадження сучасного навчального плану, який має бути розроблений на основі постійних дискусій із зацікавленими особами;

- підтримку цивільних обов'язків;

- справжнє демократичне управління навчальним закладом [3; с. 261].

Третій підхід щодо трактування реалізації освітньої реформи включає розуміння такого напрямку як **“Холізм”**, що переплітається з трансцендентальною філософією, місцевою системою віри і зосередженими на

філософії екологічними теоріями. Прибічники цього підходу вважають, що основна мета державної освіти – заохочувати новий розвиток та інтеграцію розуму, серця, тіла і духу, стимулюючи до соціального й екологічного віросповідання. Для холістів, знання є по суті відносним показником бо воно реалізується в межах контексту близьких і взаємовигідних зв'язків особистостей. Холісти проектують навчання так, щоб привернути увагу студентів до глибоко-особистісного навчального процесу, що заснований на інтеграції розуму, серця, тіла і духу; до міжособистісного навчання на основі збільшення кількості зв'язків між людьми і громадськими об'єднаннями; до трансіндивідуального навчання, в якому поєднується життя студента з духовними цінностями, соціальними і економічними силами. Індивідуальна, соціальна і біофізична різноманітність таких напрямів роботи забезпечує можливості для творчого зростання і оновлення. Холісти прагнуть розвивати і об'єднувати духовний світ з інтелектуальними, емоційними і моральними аспектами навчання і життя. Духовність описується як загальновідомий момент, в якому неосяжне і складне стає раптом прозорим для розуміння. Холісти підтримують таку тенденцію освітньої реформи, що розглядає духовний розвиток, в якому робиться наголос на інтуїцію, естетику, іматеріалізм [3; с. 268].

Отже, і представники Есенціалізму, і Прогресивізму, і Холізму активно сприяли реформаційному процесі, але залишилися незадоволеними його результатами.

Зокрема есенціалісти були розчаровані неузгодженими діями з боку адміністрації в прагненні відтворити обов'язкові стандарти, які йшли “згори”, а також, які недостатньо врахували їх ідеї.

Прогресивісти також намагалися вплинути на урядові рішення, часто подаючи петиції до судів аби розпочати радикальні зміни у федеральній, штатній і обласній освітній політиці, започаткованій саме на їх поглядах. Вони вважали, що багато проблем були обумовлені байдужістю адміністраторів і втручанням “згори”, яке дуже часто мало характер державного і професіонального відхилення від задекларованих завдань, що негативно впливало на хід реформи.

Холісти мріяли про ідеальні умови щодо питання організаційної роботи навчальних закладів. Їх бачення були спрямовані на конкурентоспроможність освітніх послуг, на нових особистісно-духовних засадах, які відповідали б соціальним, економічним, політичним і екологічним реаліям. Вони бажали впроваджувати більш розгорнуті професійні навчальні програми.

Отже, есенціалізм, прогресивізм та холізм як три конкурентні позиції представляють власні підходи до політики реформування вищої освіти і пропонують характерні для кожного з них педагогічні напрями. Однак, як вважають деякі австралійські вчені, всі три теорії є елементами загального, цілісного теоретичного процесу, кожен з яких тільки доповнює всебічний характер досліджуваної проблеми.

В свою чергу критики цих підходів наголошували, що нові перспективи реформи з новими політичними методами потрібно компанувати через партнерські узгодження і клопітливу роботу представників різних підходів (Ш. Гевіртц, Ж. Гласс, М. Епл) [6; с. 240]. А, тому, всебічна, систематична державна реформа вищої освіти може обговорюватися і здійснюватися через місцеві

стратегічні альянси в межах трьох конкуруючих позицій. Стратегії реформи, що будуються на підставі різних напрямів, необхідні аби підтримувати участь всіх ідеологічних прихильників. Вчені вважають, що всебічна освітня реформа повинна охопити глибинні пласти, запропонувати сміливі пропозиції і обґрунтовані інновації, а також передбачити збільшення ресурсів [6; с. 241]. “Великих результатів від реформи вищої освіти можна очікувати, якщо освітяни дочекаються збільшення ресурсів”, Б. Колдвел [4; с. 10]. На думку вченого, слід провести такі реформи, які об'єднували б існуючі освітні реалії з новими, особливо в приватному секторі освіти, а також переглянути програми щодо перекваліфікації і професійного розвитку викладачів. Іншими словами, потрібно здійснити переосмислення освітнього простору, що буде водночас складним, але й зрозумілим процесом становлення сучасної системи освіти [4; с. 7].

Крім названих вище трьох підходів на ринково-орієнтовані реформи освіти вплинули ще дві групи теорій – “менеджералізм” (також вживають термін “нове державне управління”, яке є складовою принципів управління бізнесом щодо державних установ) і “суспільна теорія вибору” (також відома як “економічна теорія політики”, яка є продовженням логічного становлення економічних процесів адміністративної та політичної співпраці). Ці дві групи ідей, з середини 80-х років, відображали первинні передумови розвитку змін в освіті, а зараз із врахуванням сучасних реалій продовжують впливати на освітню сферу.

“Менеджералізм” – перехід практики приватного сектора управління, такої як планування та розрахунок бюджетних витрат, маркетинг та управління людськими ресурсами до освітньо-адміністративного рівня. Причому методи управління розглядаються як нейтральні, інструментально-технічні підходи для вдосконалення ефективності навчального закладу та ефективної організації освітньої діяльності [7; с. 308].

Згідно “менеджералізму” роль викладача та його місце в освітньому процесі мають підтверджуватися професійно-кваліфікаційними здібностями [2; с. 10]. Передача повноважень керівництву, викладачеві передбачає відповідні зобов'язання і контроль як за навчальним, так і за адміністративним процесами. З точки зору представників “менеджералізму” зв'язок між викладачем навчального закладу та керівником цієї ж освітньої установи є бажаним [2; с. 10].

Представники вище названої теорії, так само як і традиційного підходу відводять суттєву роль ефективності командній роботі і контролю. Але й водночас вони не заперечують важливість організаційного виконання раціонального контролю “згори”. Під впливом “менеджералізму” закономірно будуть відбуватися зміни в деяких внутрішніх стосунках між учасниками освітнього процесу. Перш за все це перехід повноважень, обов'язків до середніх “менеджерів” щодо відповідальності перед бюджетними і адміністративними органами.

Як зазначалося вище крім “менеджералізму”, на процес реформування державного управління вплинула також неокласична “економічна теорія політики”. Вона обстоює переваги методів управління в приватному секторі освіти над державним, який виступає за співпрацю з приватними компаніями, що безупинно перевіряються на конкурентоздатність на економічному рівні.

Прибічники сучасної економічної теорії вважали, що ринок праці є неефективним з огляду на розподіл ресурсів для громади і на пропозицію вибору товарів, де освіта і здоров'я займають перші місця [7; с. 235]. А тому, "вільні" ринки не відповідають вимогам навчальних закладів, в основі яких закладено і базове навчання, і обслуговування споживачів освітніх послуг. А це в свою чергу може негативно вплинути на суспільство. Таку позицію використали як аргумент для активного залучення зацікавлених осіб в навчальний процес щодо якісного постачання освітніх послуг. Однак, у відповідь на це з'явився інший аргумент від освітніх діячів, які наголошували, що політичні процеси також можуть бути "невдалими", як і ринки, які є неефективними для постачання товарів і послуг. Головним теоретичним підґрунтям для таких міркувань стала "Суспільна теорія вибору".

Позиція представників "Суспільної теорії вибору" ґрунтується на двох загальних позиціях. По-перше, неокласична економіка має довести та показати реальну ефективність економічної системи. По-друге, політична адміністративна система має пояснити необхідність неокласичної теорії для формування освітнього процесу. Р. Коаз, лауреат Нобелівської премії в області економіки, аргументував ситуацію так: "Причина втручання економістів у сферу освіти полягала не в тому, щоб вирішити проблеми економічної системи, а скоріше в тому, щоб переконати, що економісти шукають сферу діяльності, в якій вони можуть мати деякий успіх" [5; с. 8].

В контексті аналізу теорій "менеджералізму" та "суспільної теорії вибору", важливим є розуміння поняття "конкуренція" в кожній з них. Конкуренція, як складова частина "менеджералізму", є фактором підтримки ринкових відносин, а в "суспільній теорії вибору", вона є характеристикою процесу співпраці між приватними установами для досягнення найвищого рівня ефективності. Але актуальним для представників цих теорій залишається питання: як можна стати конкурентоспроможним? Відповідь на нього ми можемо знайти у двох економічних теоріях, які впливають на цю проблему. Це є теорії "співпраця керівників начальних установ" та "врегулювання витрат економіки", ідеї яких доповнюють одна одну.

Теорія "співпраця керівників навчальних закладів" має істотний вплив на організацію надання державних коштів на обслуговування, різних галузей, включаючи і освіту. На основі цього, освіту як сукупність освітніх послуг можна також розглядати в якості посередника за контрактом між керівником (урядом) і агентами (освітніми державними і приватними навчальними установами). Таке уявлення процесу пом'якшує розрив між політичними і економічними аспектами освіти. Зокрема, уряд продовжує вирішувати, які заходи будуть здійснюватися і хто відповідає за це, в той час, коли агенти (навчальні заклади) уже надають потрібні послуги. Агентами можуть бути і приватні установи, але вони повинні діяти в межах реального або "квазіринку". Таким чином, до ідеї монополістичних освітніх об'єднань звертаються як і "менеджералісти", так і економісти (див. рис.1).

Рис. 1. Контрактні відносини в освіті, з урахуванням зв'язків між керівником, продавцем, провайдером і споживачем освітніх послуг

Відносини між продавцем (директором/ректором) і провайдером (освітня установа) є посередницькими і регулюються за допомогою підписання офіційних договорів (контрактів) на обслуговування.

В якості узагальнення ідей теорії "співпраця керівників начальних установ" можна навести міркування відомого британського економіста Д. Хендрі (британський економіст, професор економіки і з 2001-2007 рр. був ректором факультету "Економіки" в Оксфордському університеті): "У відмінно досконалому світі раціональні, економічно-підготовлені керівники платили б тим агентам, результати роботи яких давали найвищу ефективність. А у недосконалому світі, де на результати роботи впливають зовнішні чинники, вже не кажучи про постійний контроль з боку адміністрації чи колег, вважається нормальним звернення до таких контрактів, за умовами яких гроші отримують скоріше за зусилля, ніж за результати роботи [5; с. 7]". Закономірно, що краще інформований та досвідчений викладач може скоротити кількість проблем керівникові. Однак, найскладнішим в контрактних відносинах залишається проблема організації психолого-педагогічної атмосфери і умов обслуговування, за що відповідає керівник освітньої установи.

Висновки і перспективи щодо подальших досліджень. Таким чином, теоретична база допомагає зрозуміти, чому ці пропозиції є важливими і ефективними. Бажаних результатів можна чекати роками, але всі вони мають відповідати сучасним вимогам освіти, а саме ринково-орієнтованим реформам.

Підводячи підсумки зазначимо, що на всі аргументи у опонентів ринкових реформ були вагомі контраргументи, що були/і зараз знаходяться у площині захисту соціальної справедливості в освіті, розвитку її не тільки як приватного, а й суспільного блага (теорії Есенціалізму, Прогресивізму та Холізму). Яким підставам і цілям буде віддано пріоритет освітніми діячами та політиками, залежить від дуже багатьох причин, однак в сучасних умовах глобалізаційного консенсусу, який домінує сьогодні, проринкова стратегія поступово отримує

поширення про що свідчать вище описані теоретичні та практичні аспекти аналізу ринково-орієнтованих реформ в Австралії.

Література

1. Apple M.W. Official knowledge: Democratic Education in a conservative age. – London: Routledge, 2000. – P. 145-205.
2. Apple M.W. Rhetorical reforms: Markets standards and inequality // Current Issues in Comparative education. – Vol.1, № 2. – 1999. – 12 p.
3. Ball S., Blaug M. Policy sociology and critical social research: a personal review of recent education policy and policy research // British Education Research Journal. – 1997. - №23 (2). – P. 257-274.
4. Caldwell B.J. A theory of learning in a self-managing school // Papers of International Conference “School-based management: Theory and Practice”. – Taiwan: National Hualien Teachers College, 19-20 October, 2000. – 20 p.
5. Cardner M. Education, Science and the Future of Australia: Research, Innovation and Knowledge Transfer (A public seminar series on policy). – Australia, 2007. – 10 p.
6. Gewirtz S., Ball S.J., Bowe R. Markets, choice and equity in education. Buckingham: Open University Press, 1995. – P. 235-245.
7. Smith M.S., O'Day J.A. Systemic school reform // Politics of Education Association Yearbook, 1999. – P. 233-267.
8. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапуга. – К.: Наукова думка, 2000. – 680с.

УДК 373.3.091

Пушкарьова Т.

Національний педагогічний університету імені М.П.Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто сучасний стан проблеми інноваційної діяльності вчителя початкової школи, подано загальну характеристику професійної діяльності педагога, його особистісних якостей. Автор звертає увагу на процес підготовки вчителя до інноваційної діяльності на різних етапах дидактичного циклу.

Ключові слова: професійна діяльність, готовність до інноваційної діяльності, особистісно-професійні основи інноваційної діяльності

В статье рассматривается актуальная проблема инновационной деятельности учителя начальной школы, характеризуется профессиональная деятельность педагога и его личностные качества. Автор обращает внимание на процесс подготовки учителя к инновационной деятельности на разных этапах дидактического цикла.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, готовность к инновационной деятельности, личностно-профессиональные основы инновационной деятельности

The article is about the current state of the problems of professional activities of the teachers. Main approaches are outlined to determine the content of professional readiness of teachers and their personal characteristics. The author focuses attention on the process of teacher readiness for innovative activities at different stages of didactic cycle.

Key words: professional activity, readiness for innovation, personal and professional background of the innovative activity

Актуальність дослідження. Модернізація й реформування загальноосвітньої школи можлива лише за умови формування компетентного, висококваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, діяльність якого буде відповідати міжнародним вимогам та стандартам якості. Інноваційне суспільство